

29 Οκτωβρίου, 1990

[ΠΙΚΗΣ, ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ, ΧΑΤΖΗΤΣΑΓΓΑΡΗΣ, Δυστές]

ADIDAS SPORTSCHUFABRIKEN ADI DASSIER STIFTUNG
AND CO. LTD.,

Εφεσεύοντες,

ν.

KRASHIAS SHOE FACTORY LTD. (Αρ.1),

Εφεσιβλήτων.

(Αίτηση στην Πολιτική Έφεση Αρ. 7288).

5 *Φυσική Δικαιοσύνη— Αμεροληψία — Εξαίρεση Δικαστού — Εφαρμοστέες αρχές — Καταληκτικά συμπεράσματα σε προηγούμενη απόφαση και διατύπωση των δικαστικών θέσεων και απόψεων σ' αυτή — Δεν δημιουργεί κώλυμα συμμετοχής Δικαστή σε άλλη διαδικασία, όπου προκύπτουν παρόμοια θέματα — Ευαισθησία Δικαστού — Δεν πρέπει να οδηγεί σε αυτοεξαίρεσή του — Κάτι τέτοιο θα πλησίαζε τα όρια αναγνώρισεως σε διάδικο δικαιώματος επιλογής Δικαστών.*

10 Η Εφεσίβλητη ζήτησε την εξαίρεση του Προέδρου του Δικαστηρίου Δικαστή Πική, λόγω συμμετοχής του στην σύνθεση του Εφετείου στην υπόθεση *Adidas Sportschufabriken Adi Dassler K.B v. The Joinitexo Ltd* (1987) 1 C.L.R. 383 και του γεγονότος ότι ήταν ο συντάξας την απόφαση Δικαστής.

15 Το Ανώτατο Δικαστήριο, απορρίπτοντας την αίτηση, αποφάσισε:

1. Το κριτήριο του αποκλεισμού Δικαστή λόγω προκατάληψης (*bias*) είναι αντικειμενικό. Είναι η αντίδραση του λογικού δικαιοφρονα πολίτη, ενημερωμένου για τα συγκεκριμένα γεγονότα.

20 2. Καταληκτικά συμπεράσματα σε προηγούμενη απόφαση και διατύπωση των δικαστικών θέσεων και απόψεων σ' αυτή δεν δημιουργεί κώλυμα συμμετοχής Δικαστή σε άλλη διαδικασία, όπου προκύπτουν παρόμοια θέματα. (*Αυτοκέφαλη Αγιστάτη Ορθόδοξος και Αποστολική Εκκλησία της Κύπρου v. Βουλής Αντιπροσώπων* (1990) 3 Α.Α.Δ -11.1.1990). Τα ευρήματα του Δικαστηρίου στην υπόθεση *Adidas, supra* δεν ήταν πρωτογενή, αλλά ευρήματα που προέκυπταν από τις εφεσιβαλλόμενες εκεί δύο πρωτόδικες αποφάσεις, σε άμεση συνάρτηση με την συγκεκριμένη μαρτυρία, που είχε προσαχθεί.

3. Η ευαισθησία Δικαστή δεν πρέπει να τον οδηγεί από παραίτηση εκπληρώσεως του καθήκοντός του. Αυτοεξαιρέση χωρίς βάσιμο λόγο εμπεριέχει κινδύνους για την απονομή της δικαιοσύνης, μεταξύ των οποίων, και η αναγνώριση σε διάδικο δικαιώματος επιλογής Δικαστού.

5

Η αίτηση απορρίπτεται.

Αναφερόμενες υποθέσεις:

Αυτοκέφαλη Αγιωτάτη Ορθόδοξος και Αποστολική Εκκλησία της Κύπρου v. Βουλής Αντιπροσώπων (1990) 3 Α.Α.Δ -11.1.1990

Αυτοκέφαλη Αγιωτάτη Ορθόδοξος και Αποστολική Εκκλησία της Κύπρου v. Βουλής Αντιπροσώπων (1990) 3 Α.Α.Δ -13.1.1990

10

Economides and Another v. Police (1983) 2 C.L.R 301

Vassiliades v. Vassiliades xviii 10

Makrides v. Republic (1984) 3 C.L.R 304.

Αίτηση.

15

Αίτηση από τους εφεσίβλητους για εξαίρεση του κ. Πική από την σύνθεση του Δικαστηρίου.

Μ. Μοντάνιος, Ε. Χρυσστομίδου (Κα.) και Μ. Γεωργιάδης, για τους εφεσείοντες.

Κ. Μιχαηλίδης και Στ. Ερωτοκρίτου (Κα.), για τους εφεσίβλητους.

20

Ο Δικαστής κ. Πικής ανάγνωσε την ακόλουθη απόφαση. Αφού οι εφεσίβλητοι πληροφορήθηκαν για τη σύνθεση του Εφετείου που θα επιλαμβανόταν της έφεσης - Πικής, Παπαδόπουλος, Χατζητσαγγάρης - υπέβαλαν μέσω του δικηγόρου τους αίτηση για την εξαίρεσή μου από τη σύνθεση του Δικαστηρίου. Νομικό έρεισμα για την εξαίρεση αντλείται από τις διατάξεις του άρθρου 30.2 του Συντάγματος που κατοχυρώνει την αμεροληψία του δικαστηρίου ως στοιχείο της δικαιοσύνης και δικαίωμα του κάθε διαδίκου, καθώς και τις αντίστοιχες πρόνοιες της Ευρωπαϊκής Συνθήκης Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων που κυρώθηκε με το Ν. 39/62, (άρθρο 6(1)).

25

30

Τα γεγονότα τα οποία στοιχειοθετούν την αίτηση περιέχονται σε ένορκη δήλωση του Μ. Κρασιά, μέλους του Διοικητικού Συμβουλίου της εφεσίβλητης εταιρείας. Όπως εξήγησε ο κ. Μιχαηλίδης, πριν τον ορισμό της έφεσης για ακρόαση οι εφεσίβλητοι γνωστοποίησαν στο δικαστήριο ότι θα ήγειραν ένσταση στη συμμετοχή στη σύνθεση του Εφετείου και πέντε άλλων μελών του Ανωτάτου Δικαστηρίου (προφανώς διότι είχαν κάποια συμμετοχή στην εκδίκαση υποθέσεων των εφεσιβλήτων πρωτόδικα ή κατ' έφεση), αλλά λόγω κάποιου λάθους παραλείφθηκε αναφορά και στο όνομά μου.

Η σημερινή σύνθεση του Εφετείου δεν είναι η προκαθορισθείσα γι' αυτή τη δικαστική περίοδο (Σεπτέμβριος-Δεκέμβριος 1990), την οποία απαρτίζουν ο Πρόεδρος του Δικαστηρίου και οι Δικαστές Παπαδόπουλος και Χατζητσαγγάρης. Ο Πρόεδρος του Δικαστηρίου προέβη στον ορισμό της υπόθεσης ενώπιον του Εφετείου με τη σημερινή του σύνθεση, όπως μπορεί να συμπεράνουμε, διότι ο ίδιος ήταν ανάγκη να μετάσχει στη σύνθεση της ολομέλειας στη συγκρότηση της οποίας μετέχω κατά κανόνα, αλλά όχι σήμερα.

Επιχειρηματολογώντας ενώπιόν μας ο κ. Μιχαηλίδης διευκρίνισε και ετόνισε ότι δεν αμφισβητείται άμεσα ή έμμεσα η υποκειμενική μου αμεροληψία. Η εξαίρεσή επιδιώκεται αποκλειστικά για αντικειμενικούς λόγους που συναρτώνται με τη σύνθεση του δικαστηρίου ώστε να εξασφαλίζεται και η εμφάνιση της αμεροληψίας του. Το κριτήριο το οποίο επικαλέστηκε για τον αποκλεισμό μου από τη σύνθεση του δικαστηρίου είναι αποκλειστικά αντικειμενικό, όπως προσδιορίστηκε επανηλειμμένα από το Ανώτατο Δικαστήριο και πρόσφατα στην υπόθεση *Αυτοκέφαλης Αγιοτάτης Ορδοδόξου και Αποστολικής Εκκλησίας της Κύπρου ν. Βουλής των Αντιπροσώπων**. Στην

* (Υπ. αρ. 515/89, εκδόθηκε στις 11/1/90 και θα δημοσιευτεί στους τόμους των αποφάσεων (1990) 3 Α.Α.Δ.).

υπόθεση *Economides and Another v. Police** αποφασίστηκε ότι αντίδραση του λογικού και δικαιόφρονα πολίτη, ενημερωμένου ως προς τα γεγονότα, αποτελεί κατά κανόνα ασφαλές κριτήριο για τη διαπίστωση υπάρξης προκατάληψης (bias). Συγχρόνως υποδείχθη ότι βάσιμα μπορεί να αναμένεται ότι οι Δικαστές εκδικάζουν τις ενώπιόν τους υποθέσεις με αποκλειστική αναφορά στη μαρτυρία η οποία προσάγεται· επισημαίνονται όσα είχαν λεχθεί στην υπόθεση *Vassiliades v. Vassiliades*** , δηλαδή ότι η εξαίρεση Δικαστών είναι θέμα ουσίας και γεγονότων.

Στην απόφαση της ολομέλειας στην υπόθεση της Εκκλησίας της Κύπρου (στο σκεπτικό της απόφασης της πλειοψηφίας) αναφέρεται ότι:-

"Η κατάληξη σε δικαστικές αποφάσεις, καθώς και η διατύπωση των δικαστικών θέσεων και απόψεων σ' αυτές, δεν δημιουργεί, όπως ορθά υποστηρίχθηκε, κώλυμα για τη συμμετοχή Δικαστή σε μεταγενέστερη διαδικασία στην οποία εγείρονται άμεσα ή έμμεσα παρόμοια θέματα προς εξέταση."

Η ίδια προσέγγιση και σκεπτικό διέπει και τη μεταγενέστερη απόφαση της ολομέλειας στην *Αυτοκέφαλη Αγιωτάτη Ορθόδοξη και Αποστολική Εκκλησία της Κύπρου v. Βουλής των Αντιπροσώπων* (Υπ. αρ. 515/90, αποφασίστηκε στις 13/1/90 και θα δημοσιευτεί στους τόμους των αποφάσεων (1990) 3 Α.Α.Δ.).

Η εισήγηση του κ. Μιχαηλίδη ότι η εξαίρεση Δικαστή σ' αυτή την υπόθεση επιδιώκεται αποκλειστικά για αντικειμενικούς λόγους έρχεται σε αντίθεση με τους ισχυρισμούς οι οποίοι περιέχονται στην ένορκη δήλωση του κ. Κρασιά ως λόγοι για την εξαίρεση. Αυτοί είναι οι εξής:-

* (1983) 2 C.L.R., 301

** XVIII, p. 10.

Επειδή μετείχα μαζί με τους Δικαστές Α. Λοΐζου (όπως ήταν τότε) και Δ. Δημητριάδη στην εκδίκαση υπόθεσης μεταξύ των εφεσειόντων και τρίτων, συγκεκριμένα στην *Adidas Sportschufabriken Adi Dassler KG., v. The Jonitexo Limited* (1987) 1 C.L.R. 383, και μάλιστα είχα εκδώσει την απόφαση του δικαστηρίου (που ήταν ομόφωνη) και επειδή το Εφετείο σ' εκείνη την υπόθεση προέβη σε ευρήματα σε σχέση με το σήμα (έμβλημα) των προϊόντων των εφεσειόντων (the 3-stripes) ο κ. Κρασιάς, και μέσω του οι εφεσίβλητοι, διατυπώνει την άποψη:-

"Είναι η ισχυρά μου πεποίθησις ότι η υπόθεσις θα επηρεασθή δυσμενώς εάν οιοσδήποτε των Εντίμων Δικαστών οι οποίοι απεφάσισαν την ως άνω έφεσιν *Adidas Vs Jonitexo* και, ιδιαίτερα εάν ο Δικαστής ο οποίος συνέταξε την απόφασιν κατ' έφεσιν, συμμετάσχη κατά την ακρόασιν της παρούσης Εφέσεως."

Προκύπτει από το περιεχόμενο της παραγράφου αυτής ότι πεποίθησις των εφεσιβλήτων είναι ότι η συμμετοχή μου στη σύνθεση του Δικαστηρίου θα επηρεάσει δυσμενώς τα δικαιώματά τους, δηλαδή συντρέχουν λόγοι υποκειμενικής προκατάληψης του Δικαστή. Τα ευρήματα στα οποία αναφέρεται στην ένορκη ομολογία του δεν είναι ευρήματα πρωτογενών γεγονότων, όπως αναγνώρισε και ο δικηγόρος τους, αλλά ευρήματα στα οποία το Εφετείο κατάληξε ότι προέκυπταν από τις αποφάσεις του πρωτόδικου δικαστηρίου (εκδόθηκαν δύο αποφάσεις) και σε άμεση συνάρτηση με τη μαρτυρία η οποία είχε προσαχθεί στην υπόθεση εκείνη.

Αφού ακούσαμε την επιχειρηματολογία του κ. Μιχαηλίδη αποσυρθήκαμε για να εξετάσουμε τα εγείρομενα θέματα. Πριν διατυπώσω οποιαδήποτε άποψη ζήτησα από τους Δικαστές Παπαδόπουλο και Χατζητσαγγάρη να εκφράσουν τις απόψεις τους σε σχέση με το αίτημα για εξαίρεσή μου. Και οι δύο μου ανέφεραν ότι καταλήγουν ότι η αίτηση για εξαίρεσή μου στερείται παντελώς ερείσματος και ότι πρέπει να απορριφθεί χωρίς άλλη συζήτηση. Ταυτοχρόνως επεσήμαναν ότι η αίτηση προσεγγίζει τα όρια

απόπειρας εκ μέρους των εφεσιβλήτων επιλογής, μέσω του αποκλεισμού Δικαστή, της σύνθεσης του δικαστηρίου το οποίο θα εκδικάσει την υπόθεσή τους.

Μιλώντας για τον εαυτό μου επανέλαβα στους συναδέλφους μου και επαναλαμβάνω τώρα τα όσα είχα πεί στην υπόθεση *Makrides v. Republic* (1984) 3 C.L.R. 304 στην οποία κατά συγκυρία, όπως μας υπενθύμισε ο κ. Μιχαηλίδης, δικηγόρος ήταν και πάλι ο κ. Μιχαηλίδης του διαδίκου που ζήτησε την εξαίρεσή μου. Παρατήρησα στην υπόθεση εκείνη και επαναλαμβάνω ότι δεν είμαι αδιάφορος στο αίτημα διάδικου για την εξαίρεσή μου ή ακόμα ότι θα αισθανόταν ο διάδικος πιο άνετα να εκδικαστεί η υπόθεσή του από άλλο ή άλλους Δικαστές. Και ότι αν το θέμα τελείωνε ως εδώ, και η προσωπική ευαισθησία του Δικαστή ήταν το κριτήριο, δε θα είχα κανένα δισταγμό να αποσυρθώ. Δεν τελειώνει όμως το θέμα εδώ η απρόσωπη και προκαθορισμένη σύνθεση του δικαστηρίου που θα εκδικάσει μια υπόθεση είναι θέμα κεφαλαιώδους σημασίας για την απονομή της δικαιοσύνης. Έχω, όπως είπα και στη *Makrides*, ένα έργο να επιτελέσω την εκπλήρωση του οποίου δεν μπορεί να αποποιηθώ ή να εγκαταλείψω, εκτός για καλό λόγο. Διαφορετικά η ευαισθησία του Δικαστή θα επενεργούσε ως ανατρεπτικός παράγοντας για την καλή απονομή της δικαιοσύνης. Το καθήκον μου το προσδιόρισα ως εξής στη *Makrides*:-

"As I perceive my duty, in the absence of valid reasons disqualifying me from sitting in the case, to excuse myself would be an abdication of duty. An abdication of duty with visible dangers to the administration of justice. One such danger is that we would be coming close to acknowledging to a litigant a right to choose the Judge who will try him. I could neither condone such a practice nor shut off from my mind the repercussions from any such decision."

Σε μετάφραση:-

"Όπως κατανοώ το καθήκον μου, αν δε συντρέχουν

5 βάσιμοι λόγοι οι οποίοι να δικαιολογούν τον αποκλει-
σμό μου από τη σύνθεση του δικαστηρίου, οποιαδήποτε
απόφαση εκ μέρους μου για εξαίρεση από τη σύνθεση
του δικαστηρίου θα ισοδυναμούσε με παραίτηση εκτέ-
10 λησης καθήκοντος. Παραίτηση με ορατούς κινδύνους
για την απονομή της δικαιοσύνης. Ένας τέτοιος κίνδυ-
νος είναι ότι θα προσεγγίζαμε τα όρια της αναγνώρισης
σε διάδικο δικαιώματος να επιλέγει τους Δικαστές οι
15 οποίοι θα τον δικάσουν. Δεν μπορώ ούτε να εγκρίνω
τέτοια πρακτική ή να απαλείψω από το μυαλό μου τις
επιπτώσεις από οποιαδήποτε τέτοια απόφαση."

Σε ομοφωνία με τους συναδέλφους μου και τελικά με
κοινή απόφαση κρίνεται ότι η αίτηση για εξαίρεσή μου
15 στερείται ερείσματος. Η απόφαση του Εφετείου στην υπό-
θεση *Jonitexo* δεν προδικάζει άμεσα ή έμμεσα την κρίση
των επίδικων θεμάτων στην προκείμενη έφεση. Στην
πραγματικότητα πρόκειται για εξωγενή παράγοντα άσχε-
το με τα επίδικα θέματα. Κάτω από αυτές τις συνθήκες
20 εξαίρεσή μου θα ισοδυναμούσε με εγκατάλειψη του δικα-
στικού καθήκοντος και αναγνώριση, έστω έμμεσα, λόγου
στο διάδικο στη σύνθεση του δικαστηρίου το οποίο θα εκ-
δικάσει την υπόθεσή του.

Η αίτηση απορρίπτεται.